

*О.М. Коваленко, кандидат економічних наук, доцент
Т.І. Кравченко, студентка 2-го курсу магістратури
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв*

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті розглядається стан податкової системи, її розвиток на теренах України, стан сучасного оподаткування.

Ключові слова: *податок, податкова система, оподаткування.*

*О.М. Коваленко, кандидат экономических наук, доцент
Т.И. Кравченко, студентка 2-го курса магистратуры
Национальная академия руководящих кадров культуры и искусств*

НАЛОГОВАЯ СИСТЕМА УКРАИНЫ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

В статье рассматривается состояние налоговой системы, ее развитие в Украине, состояние современного налогообложения.

Ключевые слова: *налог, налоговая система, налогообложение.*

*О.М. Kovalenko, PhD (economics), associate professor
Т.І. Kravchenko, a student of 2nd year of magistracy
National Academy of Culture and Arts*

THE TAX SYSTEM OF UKRAINE: STATUS AND PROSPECTS

The article considers the tax system, the development of the territory of Ukraine, state taxation.

Keywords: *tax, tax system, taxation.*

Сучасне життя вимагає нових знань та вмінь, проте і пропонує чималі можливості. Зокрема, звернемо увагу на сферу інформаційних технологій. Протягом останніх десятиріч у світі спостерігається справжній науково-технологічний ажіотаж: активно впроваджуються в життя новітні шляхи передачі інформації, мільйони людей щодня користуються електронною поштою, сучасне покоління успішних бізнесменів не уявляють свого життя без Інтернету. Крокуючи в ногу з часом, модернізується і податкова служба, надаючи платникам податків нові форми послуг [2].

Уже тривалий час функціонує система прийняття та обробки податкової звітності, виданих та отриманих податкових накладних в електронному вигляді. Зменшення внаслідок переходу на електронну систему подання звітності паперового документообігу, спрощення процедури подання звітності, скорочення терміну проведення податкових перевірок, спрощення процедури відшкодування податку на додану вартість, підвищення рівня обслуговування платників податків – ось далеко не повний перелік переваг системи подання звітності в електронному вигляді, яку вже давно використовують у передових країнах Заходу.

Практика впровадження подання податкової звітності в електронному вигляді давно вже існує у Сполучених Штатах Америки та країнах Європи і продовжує завойовувати нові позиції. У таких країнах СНД, як Росія та Казахстан перехід на нову систему подання податкової звітності дав позитивні результати, і на сьогодні платники податків цих країн повністю перейшли на електронну систему подання звітності [3].

Вітчизняні та зарубіжні науковці приділяють достатньо багато уваги цьому питанню, а саме – проблемі подання звітності та шляхам її вдосконалення. Дані теми можна побачити в працях: В.Л. Андрущенко [1], І.О. Лютий, О.Д. Данилов [2], А. Сміт [6], П.В. Мельник [3], В.Ф. Піхоцький [4], Ю.В. Пасічник.

Мета статті полягає в розробці методичного підґрунтя для впровадження нової системи подачі декларацій до податкової інспекції.

Запровадження системи електронної подачі звітності є не лише засобом забезпечення прозорості відносин між податковими органами та платниками податків. Електронна звітність – це і престиж підприємства, яке, працюючи з використанням сучасних інформаційних технологій, демонструє громадськості свою чесну позицію сумлінного платника податків. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інформатизації, формування та використання національних електронних інформаційних ресурсів, упроваджує та утримує автоматизовану систему "Єдине вікно подання електронної звітності" для надання послуг з подання за допомогою мережі Інтернет в електронному вигляді звітності, обов'язковість подання якої встановлено законодавством, до міністерств, інших органів державної влади та фондів загальнообов'язкового державного страхування.

Автоматизована система "Єдине вікно подання електронної звітності" повинна забезпечувати підтримку роботи засобів електронного цифрового підпису всіх акредитованих центрів сертифікації ключів, що працюють на ринку України відповідно до чинного законодавства.

Опис форматів (стандартів), структура електронних документів, що забезпечує подання електронної звітності до автоматизованої системи "Єдине вікно подання електронної звітності", повинні розміщуватися та підтримуватися в актуальному стані на безоплатній для користувачів основі на загальнодоступних інформаційних ресурсах центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику та тих органів державної влади, для яких обов'язковість подання звітності встановлена законодавством.

Автоматизована система "Єдине вікно подання електронної звітності" та всі її компоненти є державною власністю, за їхньою допомогою можуть надаватися інші послуги.

Податкові декларації, крім випадків, передбачених цим Кодексом, подаються за базовий звітний (податковий) період, що дорівнює:

- календарному місяцю (в т. ч. в разі сплати місячних авансових внесків) – протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця;
- календарному кварталу або календарному півріччю (в т. ч. в разі сплати квартальних або піврічних авансових внесків) – протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу (півріччя);
- календарному року, протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) року;
- календарному року для платників податку на доходи фізичних осіб – до 1 травня року, що настає за звітним;
- календарному року для платників податку на доходи фізичних осіб-підприємців – протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) року.

Якщо податкова декларація за квартал, півріччя, три квартали або рік розраховується наростаючим підсумком на підставі показників базових податкових періодів, з яких складаються такі квартал, півріччя, три квартали або рік (без урахування авансових внесків).

Для цілей цього Кодексу під терміном "базовий звітний (податковий) період" слід розуміти перший звітний (податковий) період року, визначений відповідним розділом цього Кодексу.

Якщо останній день строку подання податкової декларації припадає на вихідний або святковий день, то останнім днем строку вважається операційний (банківський) день, що настає за вихідним або святковим днем.

Граничні строки подання податкової декларації можуть бути збільшені за правилами та на підставах, які передбачені цим Кодексом [5].

Українські платники податків, які працюють чесно та прозоро, досить широко використовують запропоновану органами державної податкової служби систему прийняття та комп'ютерної обробки податкової звітності та реєстрів отриманих і виданих податкових накладних в електронному вигляді.

Основними функціями податків вважають фіскальну і регулюючу.

Споконвічно податки у всіх державах вводилися з метою виконання фіскальної функції, тобто забезпечення держави джерелами коштів для фінансування державних витрат. Потім держави більшою чи меншою мірою почали використовувати податкові ставки та податкові пільги з метою регулювання соціально-економічних процесів, і податки стали виконувати регулюючу функцію, тобто впливати на відтворення (стимулювати або стримувати його темпи, збільшувати або зменшувати нагромадження капіталу і платоспроможний попит населення) та сприяти рішенню різних соціальних завдань (захист низькооплачуваних осіб, перерозподіл доходів для забезпечення соціально незахищених шарів населення, здійснення ефективної демографічної політики). Оскільки регулююча функція податків спрямована на економічні та соціальні процеси, її можна підрозділити на економічну, стимулюючу, соціальну і т. ін.

Іноді поряд із перерахованими виділяють також розподільчу та контрольну функції податків [4]. Цим підкреслюється, що податки, будучи складовою частиною фінансів як економічної категорії, крім специфічної (фіскальної) функції, виконують і загальні функції фінансів (розподільну і контрольну).

Питання про те, наскільки ефективно держава може використовувати регулюючу функцію податків, є одним із центральних у теорії оподаткування. Історія розвитку теорій податків – це історія боротьби двох основних напрямків в економічній теорії – монетаризму та кейнсіанства.

Прихильники монетарних методів, до яких відносилися також основоположники класичної політекономії та теорії податків А. Сміт і Д. Рікардо, вважали, що податки в основному повинні виконувати фіскальну функцію та бути нейтральними щодо економічних процесів. Кейнсіанці відстоювали необхідність посилення державного регулювання економіки за допомогою фінансових регуляторів, у т. ч. податків.

На різних етапах економічного розвитку при проведенні податкових реформ пріоритетними ставали то монетарні, то кейнсіанські підходи до удосконалювання оподаткування.

У даний час, мабуть, ніхто не заперечує необхідності використання податків як фінансові регулятори; триває пошук інтеграції неокласичних (монетарських) і кейнсіанських моделей, створення нової теорії податків, що увібрала б у себе позитивні елементи різних напрямків фінансової науки, розроблених у минулому.

Науковий підхід до побудови раціональної системи оподаткування припускає, по-перше, системність, по-друге, встановлення основної бази цієї системи і, по-третє, формування правової бази, спрямованої на перетворення в життя основних податкових принципів.

Вимога системності полягає в тому, що всі податки повинні бути взаємопов'язані й органічно доповнювати один одного, не вступати в протиріччя із системою оподаткування в цілому і з окремими її елементами [6].

Основною базою побудови податкової системи є обсяг бюджетних витрат. Податки – не самоціль, а засіб для виконання державою своїх функцій, і з цих позицій вони походять від державних витрат.

Сучасні податкові системи мають досить складну структуру, що включає в себе різні види податків, які дозволяють врахувати і майнове положення платників, і одержувані ними доходи. Різноманіття форм податків пов'язано з прагненням врахувати розходження в платоспроможності платників податків, зробити оподаткування в цілому психологічно більш легким, відбити розмаїтість форм доходів, впливати на споживання і нагромадження.

Історія розвитку оподаткування свідчить, що податки можуть бути не тільки джерелом наповнення бюджетів, але й інструментом регулювання тих або інших соціально-економічних процесів. Наприклад, уряди країн можуть використовувати податкову систему для перерозподілу доходів між членами суспільства, стимулювати деякі види діяльності. Свідоме використання податків для досягнення визначених цілей відбувається в рамках податкової політики [2].

Формуючи податкову політику, держава шляхом збільшення або зменшення державного обсягу податкових надходжень, зміни форм оподаткування та податкових ставок, тарифів, звільнення від оподаткування окремих галузей виробництва, територій, груп населення може сприяти зростанню чи спаданню господарської активності, створенню сприятливої кон'юнктури на ринку, умов для розвитку пріоритетних галузей економіки, реалізації збалансованої соціальної політики. Використовуючи податкові пільги, держава регулює пропорції в економічній структурі виробництва й обміну, пропорції у розвитку продуктивних сил. Організація оподаткування здійснює значний вплив на реалізацію суспільного продукту, темпи нагромадження капіталу і технічного оновлення виробничого потенціалу держави.

Податкова політика має бути спрямована на вирішення поставлених перед суспільством завдань, серед яких виділяють довгострокові і короткострокові. Перед керівництвом розвинутих країн стоять такі довгострокові цілі: економічне зростання, максимальний рівень зайнятості та благополуччя населення. Короткостроковими цілями стосовно податкової політики можуть бути поповнення державного бюджету, його збалансованість на певному рівні щодо внутрішнього валового продукту, стимулювання інвестиційної діяльності.

Податкова політика являє собою систему урядових заходів для досягнення визначених задач, що стоять перед суспільством, за допомогою податкової системи країни. Податкову політику розглядають у широкому і вузькому аспектах. У широкому вона охоплює питання формування державних доходів за рахунок постійних і тимчасових джерел (відповідно до податків і позик).

Держава не може встановлювати занадто високий рівень оподаткування через протидію суспільства, вона змушена використовувати державні позики для покриття своїх витрат. Однозначно оцінювати політикові широкого використання позик не можна. Усе залежить від конкретної ситуації, але в будь-якому випадку позики необхідно повертати, а це можливо тільки за рахунок додаткових надходжень податків. Отже, державні позики – це не що інше, як відкладені на майбутнє податки.

У вузькому аспекті податкова політика охоплює діяльність держави тільки у сфері оподаткування – встановлення видів податків, платників, об'єктів, ставок, пільг, термінів і механізму зарахувань у бюджет [3].

Підбиваючи висновки, можна сказати, що головна мета податкової системи повинна полягати в забезпеченні надходжень податків у бюджет.

Податкова система може мати значний вплив на діяльність і поведінку платників податків. Унаслідок цього часто пропонують використовувати податкову систему для забезпечення визначеного бажаного поведінки суб'єктів оподаткування, хоча така ціль не має нічого спільного із забезпеченням надходжень у бюджет. Наприклад, якщо є бажання захистити від конкуренції вітчизняні підприємства окремого сектора економіки, то можна підвищити податки на підприємства-конкуренти або на їхню продукцію. При цьому

очікується (і в більшості випадків таке очікування справджується), що введення більш високих податків на конкурентів і їхню продукцію примусить останніх установлювати такі ціни на власну продукцію, що буде вище ціна на продукцію місцевих підприємств, які захищаються за допомогою проведення податкової політики. Однак внаслідок такого підходу населення буде змушено купувати товари за більш високими цінами, ніж це було би за умов вільної конкуренції. При цьому різниця між цінами на товари за умов “податкового захисту” і цін, що мали б місце при вільній конкуренції, і є фактично новим податком, що змушене сплачувати населення для захисту від конкуренції місцевих виробників. Подібна практика є недоречною, оскільки при цьому податкова система використовується для досягнення цілей.

Податкова система не може бути дискримінаційною стосовно одних платників податків і надавати переваги іншим.

Зрозуміло, що платник податків, якому не були надані такі пільги, як іншому платникові податків, буде невдоволений системою оподаткування, те саме матиме місце у випадку не одного, а цілої категорії платників податків. Надання визначених податкових пільг деяким платникам податків може привести до того, що інші платники будуть змушені платити більше.

Податкова система повинна бути прогресивною, повинна сприяти інвестиціям, економічному розвитку, конкурентноздатності і працевлаштуванню, повинна бути стабільною та прогнозованою. Податкова система повинна бути за можливості більш простою та зрозумілою, а адміністрування податкової системи повинне бути справедливим і чесним [5].

Отож, у світі не існує жодної податкової системи, яка б відповідала всім вищенаведеним вимогам, яким повинна була б відповідати оптимальна податкова система. Багато з існуючих податкових систем наближаються до цього, і чим повніше виконуються ці вимоги, тим краща така податкова система.

Використана література

1. Андрущенко В. Камералістика: витоки фіскально-адміністративної науки / В. Андрущенко // Вісник податкової служби України. – 2008. – Квітень-травень. – С. 46-53.
2. Данилов О.Д. Податкова система України та шляхи її реформування / О. Данилов, Н. Фліссак. – К. : Парл. – 2011. – 216 с.
3. Мельник П.В. Розвиток податкової системи в перехідній економіці / П.В. Мельник. – Ірпінь : Акад. ДПС України, 2011. – 362 с.
4. Піхоцький В.Ф. Ресурсні платежі та місцеві податки і збори : навч. посіб. / В.Ф. Піхоцький. – К. : Професіонал, 2005. – 304 с.
5. Податковий кодекс України від 02.12.10 № 2755-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу:http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=300762&cat_id=300760. – Заголовок з екрана.
6. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй / А. Сміт ; пер. з англ. – К. : Port-Royal, 2001. – Книга 5. Про прибутки правителя або держави – С. 425-586.